

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI
MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

680

UALIMU ELIMU YA AWALI

Muda: Saa 3.

MAJIBU

Mwaka: 2001

Maelekezo.

1. Karatasi hii ina sehemu **A, B** na **C**.
2. Jibu maswali **yote** katika sehemu **A** na maswali **mawili (2)** kutoka katika kila sehemu **B** na **C**.
3. Sehemu A ina alama 40, sehemu B na C kila moja ina alama 30.
4. Simu za mkononi **haziruhusiwi** katika chumba cha mtihani.
5. Andika **namba yako ya mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

maktaba.tetea.org

SEHEMU A (Alama 40)

Jibu maswali yote katika sehemu hii.

1. Fafanua maana ya usalama wa mtoto kisha eleza mambo manne yanayopaswa kufanywa ili kulinda usalama wa mtoto katika kituo.

Usalama wa mtoto ni hali inayompa mtoto uhakika wa kutokuwepo kwa hatari zinazoweza kudhuru mwili wake, hisia zake, au maendeleo yake akiwa katika mazingira ya kituo cha elimu ya awali.

Kituo kinapaswa kuhakikisha mazingira yote ya ndani na nje hayana vitu hatarishi kama vyuma vyenye ncha kali ili mtoto aweze kucheza na kujifunza bila kupata madhara ya kimwili.

Wazazi na walimu wanapaswa kuwa na uangalizi wa karibu wakati wote ili kuhakikisha mtoto yuko sehemu inayofaa na hashughulikii vitu visivyostahili kutumiwa na watoto wadogo.

Kituo kinapaswa kuwa na sheria rahisi na za wazi zinazoelekeza jinsi watoto wanavyopaswa kutumia vifaa, kufanya michezo na kutembea eneo la kituo ili kupunguza matukio ya ajali.

Kituo kinapaswa kuwa na maandalizi ya dharura kama vifaa vya huduma ya kwanza na walimu waliopata mafunzo ya jinsi ya kukabiliana na majeraha ili mtoto awe salama iwapo tatizo litajitokeza ghafla.

2. Eleza umuhimu wa kuzingatia tofauti za kitabia na kiakili kati ya watoto wakati wa kupanga shughuli za ujifunzaji.

Kuzingatia tofauti za kitabia kunamwezesha mwalimu kupanga shughuli zinazowahusisha watoto wote bila kumtenga mtoto mwenye tabia tulivu au mtoto mwenye uoga unaomfanya ashindwe kushiriki katika makundi makubwa.

Kuzingatia tofauti za kiakili humsaidia mwalimu kuandaa kazi zinazolingana na uwezo wa kila mtoto ili asiwepo anayehisi ugumu kupita kiasi au urahisi unaomfanya ashindwe kujifunza kwa undani.

Kuzingatia tofauti hizi kunahakikisha kwamba kila mtoto anapata nafasi ya kujifunza kwa njia anayoweza kuilewa kirahisi na kwa kasi inayoendana na ukuaji wake wa kiakili.

Kuzingatia tofauti za kitabia na kiakili kunakuza usawa katika darasa kwa sababu kila mtoto anathaminiwa na kuona mchango wake una nafasi kwenye shughuli za ujifunzaji.

3. Taja njia nne ambazo mwalimu anaweza kutumia kukuza umakini kwa watoto wanaoshindwa kuzingatia kwa muda mrefu.

Mwalimu anaweza kutumia njia ya michezo fupi fupi inayochochea hisia za mtoto ili kumsaidia kubaki makini kwa muda anaohitajika.

Mwalimu anaweza kutumia mbinu ya kugawa kazi katika vipande vidogo ili mtoto asione kazi kuwa ndefu au ngumu inayohitaji muda mrefu wa kuzingatia.

Mwalimu anaweza kutumia vifaa vya kuvutia kama rangi, picha au sauti ili kumfanya mtoto awe na hamasa ya kufuatilia shughuri inayoendelea.

Mwalimu anaweza kupangilia mazingira tulivu yenye kelele chache ili kumsaidia mtoto kushikilia mawazo yake bila kuvurugwa na vitu vingi vinavyomuzunguka.

4. Eleza aina nne za michezo ya kichocheo cha mawazo inayoweza kutumiwa kwa watoto wa elimu ya awali.

Michezo ya kupanga vikaragosi mfano wa kupangilia maumbo ni aina ya mchezo unaowasaidia watoto kufikiri kimantiki wanapojaribu kusawazisha maumbo katika nafasi sahihi.

Michezo ya kufananisha vitu vinavyofanana au vinavyohusiana hujenga uwezo wa mtoto wa kuchanganua taarifa na kutambua uhusiano kati ya vitu.

Michezo ya kutatua mafumbo madogo madogo humfundisha mtoto kutumia ubongo wake kutafuta suluhisho kwa kutumia mawazo ya hatua kwa hatua.

Michezo ya kuigiza hali fulani huwasaidia watoto kutumia fikra bunifu kwa kubuni majukumu na kutengeneza matukio katika akili zao.

5. Eleza kwa kifupi sababu nne zinazofanya tathmini shirikishi kuwa muhimu zaidi katika ujifunzaji wa watoto wadogo.

Tathmini shirikishi inamuwezesha mtoto kushiriki katika kueleza anachoelewa na anachokifanya, hivyo kukuza ujasiri wa kujieleza.

Tathmini shirikishi inamusaidia mwalimu kupata taarifa sahihi za maendeleo ya mtoto kwa sababu inampa nafasi ya kuona hatua kwa hatua jinsi mtoto anavyotekeleza kazi.

Tathmini shirikishi inawezesha mtoto kujifunza kujikosoa na kujirekebisha kutokana na mambo anayogundua wakati anafanya kazi.

Tathmini shirikishi huongeza ushirikiano kati ya mwalimu na mtoto kwa sababu inawaweka wote katika mchakato wa ujifunzaji unaoendelea.

6. Taja mambo manne yanayoonyesha ustadi wa mwalimu katika kusimamia ujifunzaji wa vikundi vidogo.

Mwalimu mwenye ustadi huweza kugawa watoto katika makundi kulingana na uwezo wao ili kurahisisha usimamizi wa ujifunzaji.

Mwalimu mwenye ustadi hutumia muda wake vizuri kwa kuzunguka kwa kila kundi na kutoa msaada unaohitajika bila kupendelea kundi moja.

Mwalimu mwenye ustadi huweka malengo ya kila kundi ili kila mtoto ajue kinachotarajiwa kufikiwa kwa wakati husika.

Mwalimu mwenye ustadi husaidia kurekebisha changamoto zinazotokea ndani ya kundi kama ugomvi au kutoelewana bila kuathiri kasi ya ujifunzaji.

7. Eleza kwa hoja nne jinsi nyimbo zinavyosaidia katika kusimamia tabia za watoto wakati wa shughuli za darasa.

Nyimbo huleta utulivu kwa watoto kwa sababu sauti zenye mpangilio mzuri hupunguza msongo wa mawazo na kuwafanya watulie wakati wa shughuli.

Nyimbo huwasaidia watoto kufuata maelekezo kwa wepesi kwa sababu ujumbe wa maadili au kanuni huimbwa kwa kurudiwa mara nyingi.

Nyimbo huwafanya watoto kuwa na ushirikiano mzuri kwani wanaposhiriki kuimba pamoja hujenga umoja na kupunguza tabia za migogoro.

Nyimbo zinawafanya watoto kuwa na mpangilio wa shughuli kwa sababu nyimbo tofauti zinaweza kutumika kuashiria mwanzo au mwisho wa matukio fulani darasani.

8. Fafanua namna mazingira ya nje yanavyoweza kuchochea ujifunzaji wa kielimu kwa watoto wadogo.

Mazingira ya nje yana vitu halisi kama mchanga, mawe na mimea ambavyo vinawasaidia watoto kujifunza kupitia kugusa na kuchunguza kwa vitendo.

Mazingira ya nje yanatoa uhuru wa mtoto kujaribu majaribio mbalimbali bila vizuizi vingi, hivyo kujenga uwezo wa ugunduzi na ubunifu.

Mazingira ya nje humjengea mtoto uwezo wa kuelewa dhana za sayansi kama uzito, nguvu na harakati kupitia michezo ya kila siku.

Mazingira ya nje humwezesha mtoto kuwa na ujifunzaji unaohusisha mwili mzima, jambo linaloimarisha kumbukumbu na kuelewa alichojifunza.

9. Eleza taratibu nne za kufuatilia maendeleo ya kijamii kwa watoto wa elimu ya awali.

Mwalimu anapaswa kumwangalia mtoto anavyocheza na wenzake ili kutambua kiwango cha ushirikiano wake kwa wengine.

Mwalimu anapaswa kuandika matukio muhimu yanayoonyesha tabia ya mtoto kama kusaidia au kugombana na wengine ili kupata historia ya mwenendo wake.

Mwalimu anapaswa kuzungumza na mtoto ili kuelewa hisia zake kuhusu wenzake na jinsi anavyojiona katika makundi.

Mwalimu anapaswa kuzungumza na wazazi ili kupata taarifa za nyumbani ambazo zinasaidia kufahamu kama tabia za kijamii zinabadilika kulingana na mazingira.

10. Bainisha mambo manne yanayoweza kumsababishia mtoto hofu ya kushiriki kikamilifu katika ujifunzaji.

Mtoto anaweza kupata hofu kutokana na uzoefu mbaya uliopita kama kukemewa au kuchekwa na wenzake alipokosea.

Mtoto anaweza kuwa na hofu kama kazi inamzidi uwezo wake na anaona hawezi kufikia kile kinachotarajiwa na mwalimu.

Mtoto anaweza kupata hofu iwapo mwalimu anatumia sauti kali au mtindo wa uongozi unaomfanya mtoto ajisikie kutothaminiwa.

Mtoto anaweza kupata hofu kutokana na mazingira ya darasa yenye msongamano au kelele nyingi ambazo humfanya ashindwe kutulia.

SEHEMU B (Alama 30)

Jibu maswali mawili.

11. Eleza dhana ya ukuaji wa kihisia na taja sababu sita za kuufuatilia kwa karibu katika elimu ya awali.

Ukuaji wa kihisia ni mchakato wa mtoto kujenga uwezo wa kutambua hisia zake, kudhibiti hisia hizo na kuelewa hisia za watu wengine ili kuishi kwa amani na kujenga uhusiano mzuri.

Kufuatilia ukuaji wa kihisia humsaidia mwalimu kutambua kama mtoto anaweza kuonyesha hasira kupita kiasi na hivyo kuhitaji msaada wa ziada.

Kufuatilia ukuaji wa kihisia humwezesha mwalimu kuona kama mtoto ana uwezo wa kutambua huzuni na kutafuta faraja inapohitajika.

Kufuatilia ukuaji wa kihisia humsaidia mwalimu kubaini kama mtoto ana uoga mkubwa wa kuzungumza au kushiriki kwa wengine.

Kufuatilia ukuaji wa kihisia humsaidia mwalimu kutambua ishara za msongo wa mawazo unaoweza kuwa unatokana na matatizo ya nyumbani.

Kufuatilia ukuaji wa kihisia humwezesha mwalimu kuelewa kiwango cha huruma ya mtoto kwa wengine, jambo linalosaidia kutatua migogoro.

Kufuatilia ukuaji wa kihisia humsaidia mwalimu kupanga mbinu sahihi za kufundisha watoto wenye changamoto za kudhibiti hisia zao.

12. Kwa kutumia hoja tano, eleza jinsi teknolojia nyepesi inavyoweza kutumika bila kuathiri misingi ya ujifunzaji wa mtoto.

Teknolojia nyepesi inaweza kutumika kama chombo cha kuonyesha picha na video fupi zinazoendana na mada ili kumwezesha mtoto kupata uelewa wa haraka bila kupoteza mfumo wa ujifunzaji hai.

Teknolojia inaweza kutumika kwa muda mfupi tu kama nyongeza ya vifaa vingine vya darasa ili mtoto aendelee kutumia zaidi vitendo na vifaa halisi.

Teknolojia inaweza kutumika kuwahamasisha watoto kufanya kazi za ubunifu kama kuchora katika programu rahisi bila kuwazuia kufanya uchoraji halisi kwa mikono yao.

Teknolojia inaweza kutumika katika michezo ya kielimu inayojenga kumbukumbu na utambuzi, lakini bila kuchukua nafasi ya michezo ya mawasiliano na ya nje.

Teknolojia inaweza kutumika kuwapa walimu mbinu za kufuatilia maendeleo ya watoto kwa kutumia rekodi fupi bila kupunguza muda wa mwingiliano wa moja kwa moja na watoto.

13. Fafanua mchango wa tathmini ya kuangalia utendaji wa mtoto, kisha bainisha mambo sita ya kuzingatia katika kufanya tathmini hiyo.

Tathmini ya kuangalia utendaji wa mtoto humsaidia mwalimu kupima kwa uhakika kile mtoto anaweza kufanya katika mazingira ya kawaida bila kulazimishwa.

Tathmini hii humwezesha mwalimu kuona uwezo wa mtoto kwa vitendo na kugundua maeneo anayoimarika au anahitaji msaada zaidi.

Tathmini hii humsaidia mwalimu kupanga kazi zitakazomsaidia mtoto kujenga uwezo wake kulingana na kile kinachoonekana katika utendaji wake.

Tathmini inapaswa kuzingatia umri wa mtoto ili mwalimu asiweke matarajio ya juu au chini ya kiwango chake cha ukuaji.

Tathmini inapaswa kuzingatia mazingira yanayompa mtoto utulivu ili aweze kufanya kazi aliyopangiwa kwa uhuru.

Tathmini inapaswa kuzingatia muda unaotosha kumruhusu mtoto kuonyesha uwezo wake bila haraka.

Tathmini inapaswa kuzingatia aina ya kazi inayolingana na malengo ya kumfuatilia mtoto kwa usahihi.

Tathmini inapaswa kuzingatia kurekodi matukio muhimu ili kupata historia ya maendeleo ya mtoto.

Tathmini inapaswa kuzingatia ushirikishwaji wa mtoto kwa kumruhusu kueleza kile anachofanya ili kupata taarifa ya kina zaidi.

SEHEMU C (Alama 30)

Jibu maswali mawili.

14. Andaa maelezo ya kina kuhusu somo la mawasiliano linalolenga kukuza ufasaha wa kuongea kwa mtoto mwenye aibu darasani.

Somo la mawasiliano linapaswa kuanzia kwa kumwandaa mtoto mwenye aibu katika mazingira tulivu yanayomfanya ajisikie salama kabla ya kumtaka azungumze mbele ya wengine.

Somo linapaswa kutumia mazoezi ya kuiga maneno rahisi kwa sauti ya chini ili mtoto aweze kujifunza kuzungumza bila shinikizo kubwa.

Somo linapaswa kujenga hatua kwa hatua kwa kumruhusu mtoto kuzungumza akiwa na mwalimu pekee kabla ya kumtambulisha kwenye kundi dogo la wenzake.

Somo linapaswa kumtumia mtoto vifaa vya kuvutia kama kikaragosi ili kumsaidia kuongea kupitia kitu kingine na hivyo kupunguza hofu.

Somo linapaswa kumpongeza mtoto kila anapojaribu kuzungumza ili kuimarisha ujasiri wake na kumjengea tabia ya kushiriki katika mazungumzo darasani.

15. Tengeneza mpango wa ziara ya ujifunzaji unaolenga kuimarisha uelewa wa mazingira ya jamii kwa watoto wa elimu ya awali.

Mpango wa ziara unapaswa kuanza kwa kuchagua sehemu rahisi kama soko la kijiji ili watoto waweze kuona shughuli za kila siku za jamii.

Mpango unapaswa kupanga maelekezo ya awali darasani ili kuwapa watoto uelewa wa kile wanachotarajiwa kukiona katika ziara.

Mpango unapaswa kupanga muda wa watoto kuuliza maswali kwa watu wanaofanya kazi katika eneo hilo ili wajifunze kupitia mawasiliano ya moja kwa moja.

Mpango unapaswa kumruhusu mtoto kuchora au kusema alichokiona mara baada ya ziara ili kuimarisha kumbukumbu na uelewa.

Mpango unapaswa kuhitimishwa kwa majadiliano darasani ili watoto waweze kuelezea tofauti za mazingira waliyoyaona na yale wanayoishi kila siku.

16. Eleza hatua za kufundisha somo la utunzaji wa afya kwa watoto kwa kutumia njia ya maonesho halisi.

Mwalimu anapaswa kuanza kwa kuonyesha vifaa vya usafi kama sabuni na maji ili mtoto aone moja kwa moja kile kitakachotumika.

Mwalimu anapaswa kuonyesha hatua ya kunawa mikono kwa vitendo huku akielezea kila hatua ili mtoto aweze kuiga kwa urahisi.

Mwalimu anapaswa kumruhusu mtoto kurudia maonesho hayo ili aweze kujifunza kupitia kufanya badala ya kusikiliza tu.

Mwalimu anapaswa kueleza umuhimu wa kila hatua ya usafi ili mtoto atambue sababu ya kutunza mwili wake.

Mwalimu anapaswa kufanya utaratibu wa mara kwa mara wa mazoezi ya usafi ili mtoto apate mazoea ya kudumisha afya kwa uendelevu.